

**Запитання та завдання до практичного заняття з курсу «Психологія»
для студентів I курсу історико-соціологічного факультету**
ст.в. Ногачевська І.О.

Практичне заняття №1.

Тема. Пам'ять

(2 год.)

Запитання для поглибленого вивчення

1. Загальні уявлення про пам'ять. Значення пам'яті в житті і діяльності людини.
2. Теорії пам'яті.
3. Процеси пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення, забування. Явище ремінісценції.
4. Основні критерії класифікації пам'яті. Види пам'яті.
5. Формування і розвиток пам'яті.

Питання для самостійного опрацювання

1. Фізіологічний, біохімічний, психологічний підходи до розкриття механізмів пам'яті.
2. Індивідуальні відмінності пам'яті.
3. Шляхи, прийоми і засоби покращення пам'яті. Умови продуктивного запам'ятовування. Мнемотехніка та ейдотехніка.

Індивідуальні науково-дослідні завдання

1. З'ясуйте ключові поняття теми, використовуючи психологічні словники та довідники: пам'ять, запам'ятовування, відтворення, забування, генетична пам'ять, біологічна пам'ять, психологічна пам'ять, механічна пам'ять, оперативна пам'ять, короткочасна пам'ять, довготривала пам'ять, смислова пам'ять, мимовільна пам'ять, довільна пам'ять, словесно-логічна пам'ять, емоційна пам'ять, рухова пам'ять, ремінісценції, асоціація, ейдетизм, мнемотехніка, амнезія, ретроградна амнезія.

2. У письмовій формі підготуйте відповіді на психологічні задачі:

Задача 1. Молода малоосвічена німкеня, захворівши на лихоманку, у маренні говорила грецькою, латинською, давньоєврейською мовами. З'ясувалося, що дівчинка жила у пастора, який часто читав книги вголос. Проте одужавши, вона навіть не підозрювала, які багатства зберігає її пам'ять. Аналогічний випадок стався з камердинером іспанського посла в Парижі, який у маренні виголошував дипломатичні промови.

Про що свідчать подібні факти? Що вони дають для розуміння природи та механізмів пам'яті ?

Задача 2. Батьки, які мають дітей - дошкільника та молодшого школяра, - нерідко помічають, що старша дитина, заучуючи вірш, запам'ятовує його гірше, ніж менша. Остання, ж тільки слухаючи, та й то начебто між іншим, через деякий час відтворює вірш, інколи навіть не розуміючи значень окремих слів.

Як пояснити це явище? Чим відрізняється процес запам'ятовування у старшої та меншої дитини ?

Задача 3. Хворий поступово втрачав пам'ять. Спочатку це стосувалося подій, які відбулися зовсім недавно, потім тих, що мали місце протягом останнього року, далі - кількох останніх років, аж до спогадів про дитинство. Згодом хвороба перестала прогресувати і почалося відновлення пам'яті, яке відбувалося у зворотному порядку: спочатку з'являлися спогади юності, потім - зрілого віку і лише після цього - події останніх років.

Чому перебіг захворювання був саме таким? Яку закономірність ілюструє цей випадок ?

3. Підготуйте план групової дискусії на одну із запропонованих тем: «Проблема пам'яті є ровесницею психології як науки», «Пам'ять є соціальною спадщиною, нашим безцінним багатством та силою», «Пам'ять є скарбницею ідей, без якої суспільний процес був би неможливим», «Не існує поганої пам'яті, є невміння нею користуватись».

Питання та проблемні ситуації для контролю, самоконтролю та роздумів

1. За якими принципами пам'ять поділяється на різновиди?
2. У чому полягає відмінність короткочасної пам'яті від оперативної?
3. У чому виявляється основна відмінність образів та уявлень пам'яті від образів сприймання?
4. Як можна пояснити явище ремінісценції?
5. У чому виявляються індивідуальні особливості пам'яті?
6. Чи всі умови продуктивного запам'ятовування перелічено: мета запам'ятовування, позитивне ставлення до заучуваного, осмислення інформації, повторення?
7. Як розуміють поняття автобіографічна пам'ять і метапам'ять?
8. Чи всі види пам'яті перелічено: довільна, мимовільна, образна, рухова, словесно-логічна, емоційна, довготривала, короткочасна?
9. Іноді тривала робота щодо запам'ятовування навчального матеріалу виявляється неефективною. Чим пояснити, що, по-перше, матеріал погано запам'ятовується, по-друге, створюється ілюзія його запам'ятовування?
10. Багато людей для кращого запам'ятовування вдаються до нотаток. Чому такий прийом сприяє кращому запам'ятовуванню матеріалу?

Практичне заняття № 2.
Тема. Мислення. Інтелект
(2 год.)

Запитання для поглибленого вивчення

1. Поняття про мислення. Основні психологічні характеристики мислення як пізнавального процесу.
2. Мислення як процес та діяльність. Мисленнєві дії та операції.
3. Види мислення та їх характеристика. Форми мислення.
4. Теорії мислення в психології.
5. Розвиток мислення. Поняття інтелекту. Коефіцієнт інтелекту.

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття творчого мислення, його особливості та умови продуктивності.
2. Індивідуальні особливості мислення. Методи вивчення мислення.

Індивідуальні науково-дослідні завдання

1. З'ясуйте ключові поняття теми, використовуючи психологічні словники та довідники: мислення, мислительні операції, аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, порівняння, конкретизація, класифікація, систематизація, поняття, судження, умовивід, процес розуміння, проблемна ситуація, наочно-дієве мислення, наочно-образне мислення, абстрактне мислення, теоретичне мислення, практичне мислення, дискурсивне мислення, інтуїтивне мислення, репродуктивне мислення, продуктивне мислення, індукція, дедукція, інтелект, рефлексія.

2. Підготуйте реферат на одну із запропонованих тем: «Походження розумових дій та операцій», «Принцип єдиного інтелекту і становлення мислення професіонала», «Особистісна зумовленість мислення», «Критичність мислення та його продуктивність», «Проблема мисленнєвих стратегій», «Формування інтелектуальної активності особистості», «Штучний інтелект очима психолога».

Питання та проблемні ситуації для контролю, самоконтролю та роздумів

1. У чому полягають особливості й основні переваги креативного мислення, порівняно з традиційним?
2. Чи збігаються поняття «мислення» та «інтелект»?
3. Яка структура інтелекту та його основна роль в життєдіяльності людини?
4. Що таке широта мислення? Глибина? Імпульсивність?
5. Яку роль відіграє в діяльності швидкість протікання мисленнєвих процесів?
6. Що таке рефлексивна позиція щодо задачі, яка розв'язується?

Практичне заняття № 3.

Тема. Уява

(2 год.)

Запитання для поглибленого вивчення

1. Поняття про уяву як особливу форму людської психіки.
2. Види уяви: активна, пасивна, продуктивна, репродуктивна – їх особливості. Сновидіння, галюцинації, марення як види уяви.
3. Основні функції уяви. Уява в аутотренінгах та психотерапії.
4. Розвиток уяви. Зв'язок творчості з уявою.

Питання для самостійного опрацювання

1. Фізіологічне забезпечення процесів уяви.
2. Соціальна природа уяви.
3. Індивідуальні особливості уяви.
4. Взаємодія уяви як ідеального з органічними процесами як матеріальними.

Індивідуальні науково-дослідні завдання

1. З'ясуйте ключові поняття теми, використовуючи психологічні словники та довідники: уява, пасивна уява, активна уява, відтворююча уява, творча уява, гіперболізація, схематизація, типізація, аглютинація, аналогія, творчість, фантазія, сновидіння, галюцинації, марення.

2. Підготуйте виступ на одну із тем: «Натхнення і харизма. Поняття харизматичного впливу», «Співвідношення творчості та професіоналізму», «Становлення творчої професійної діяльності», «Психологічний аналіз винахідництва», «Психологічні особливості спільної творчої діяльності».

3. У письмовій формі підготуйте відповідь на психологічну задачу:

За законом (ефектом) Рібо, перша стадія розвитку уяви починається у віці трьох років і охоплює дошкільний, підлітковий вік і юність. У цей час уява не залежить від мислення, але у зв'язку з розвитком останнього між ними складаються антагоністичні відносини. Наступна стадія відзначається послабленням ролі уяви і посиленням здатності міркувати. На третій стадії уява підкоряється мисленню, тобто в більшості людей вона занепадає і лише у деяких піднімається над мисленням, стаючи справді творчою силою.

Чи витримав цей закон перевірку в часі? Чи відповідає він даним сучасної психології уяви?

Питання та проблемні ситуації для контролю, самоконтролю та роздумів

1. Як уява впливає на фізіологічні та органічні процеси людини?
2. Які властивості уяви формують найуразливіші аспекти особистості?

3. Наведіть приклади вправ для розвитку уяви.
4. Обміркуйте твердження: «Витоком кожного великого успіху є велика зухвалість уяви».

Список рекомендованої літератури

1. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
2. Варій М.Й. Загальна психологія: Підручник/ Для студ. психол. і педагог. спеціальностей. – 2-ге вид. / М.Й. Варій – К.: „Центр учбової літератури”. – 2007. – С. 308-350.
3. Загальна психологія: Підручник / [О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін.]/ – К.: Каравела, 2011. – С. 183-212.
4. Краткий психологический словарь / [под. общ. ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского]. – 2 изд. – Ростов н/Д: изд. «Феникс», 1998. – 512с.
5. Майерс Д. Психология / Пер. с англ. И.А.Карпиков, В.А.Старовойтова; Худ. обл. М.В.Драко. / Д.Майерс. – Мн.: ООО „Попурри”, 2001. – С.364-411.
6. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: Навч.посіб. / П.А. М'ясоїд. - К.: Вища школа, 2000. - С. 278-298.
7. Немов Р.С. Психология: учеб. [для студ. высш. пед. учеб. заведений] в 3-х кн. - 4-е изд. / Р.С.Немов. – М. Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – Кн.1: Общие основы психологии. – С. 217-256.
8. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л.Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2003. – С.256-294. (Серия „Мастера психологии”).
9. Павелків Р.В. Загальна психологія. Підручник. / Р.В.Павелків. – К.: Кондор, 2009. – 576с.
10. Психология. Учебник для гуманитарных вузов / [под общей ред. В.Н.Дружинина.]. – СПб.: Питер, 2003. – С. 189-206. (Серия „Учебник нового века”).
11. Словарь психолога-практика / [сост. С.Ю. Головин]. – 2-е изд., перераб. и доп. – Мн.: Харвест, 2003. - 976с. (Библиотека практической психологии).

Список допоміжної літератури

1. Заика Е.В. Экспериментальная психология памяти: основные методики и результаты исследований / Е.В. Заика // Практична психологія та соціальна робота. – 2002.- №9-10.- С. 10-16.
2. Хитч Г.Дж. Чем ограничивается объем рабочей памяти у детей? Теоретические и прикладные аспекты развития учебных способностей/ Г.Д.Хитч, Д.Н.Тауз, У.Хаттон // Психология обучения.- 2002.- №7.- С. 50-51.
3. Дормашев Ю.Б. Взаимодействие внимания и кратковременного запоминания: новая методика исследования/ Ю.Б.Дормашев, В.Я.Романов, Р.С.Шилко// Психологический журнал.- 2003.- Т. 24, №3.- С.72-79.

4. Лебедев А.Н. (Л.П.) О зависимости объема памяти от размера алфавита стимулов/ А.Н.Лебедев, Л.П.Бычкова, Н.А.Скопинцева, Н.Б.Руманова// Психологический журнал.- 2003.- Т. 24, №3.- С.80-87.

5. Лебедев С.В. Стимульные ряды для методик изучения слухоречевой памяти: новая разработка / С.В. Лебедев // Вестник Московского университета. Серия 14. Психология.- М., 2003.- № 4.- С.64-73.

6. Кисіль С.Г. Пам'ять у структурі особистості/ С.Г.Кисіль // Педагогіка і психологія. Вісник Академії педагогічних наук.- 2002.- №1-2.- С. 20-25.

7. Заика Е.В. Память: ее развитие и совершенствование/ Е.В.Заика// Практична психологія та соціальна робота.- 2003.- №8.- С.39-45.

8. Мещеряков Б.Г. П.И.Зинченко и психология памяти: (К 100-летию со дня рождения ученого) / Б.Г.Мещеряков, П.И.Зинченко// Вопросы психологии.- 2003.- №4.- С. 84-104.

9. Керцель Д. На визуальную кратковременную память влияет гаптическое восприятие/ Д. Керцель // Психология обучения.- 2002.- №12.- С. 21-23.